Po Valvasorju je bil Tito, zdaj pa le še ruševine

Medijske toplice *Raziskovalec Marjan Klančnik o skriti zgodovini izlaškega bisera – Pohištvo iz Valvasorjeve sobe menda pri Mateji Vraničar Erman*

ZAGORJE – Okrog Medijskih toplic je bilo v vsej več kot 300-letni zgodovini spletenih ravno toliko skrivnosti, da se je vedno našel kdo, ki je hotel razkriti »še zadnjo njihovo tajno«. Morda se nekoč izkaže, da se je to posrečilo ljubiteljskemu zgodovinarju z Izlak Marjanu Klančniku. Zaradi njegovih odkritij se utegne zgoditi, da bo treba zgodovino Toplic popraviti.

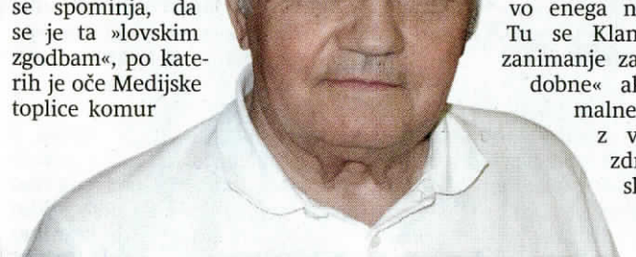
POLONA MALOVRH

Današnja podoba Medijskih toplic ni nikomur v ponos, še posebno zaradi izjemno bogate zgodovine. FOTO IGOR ZAPLATIL

O pred- in povojnem dogajanju v Medijskih toplicah na Izlakah je bilo prelitega že na litre črnila: od Ferda Krašovca, ravnatelja Krapinskih Toplic, ki je Medijske kupil v 30. letih 20. stoletja in jih po vojni poklonil maršalu Titu, pa do leta 1948, ko jih je ta podaril slovenskim sindikatom. Leta 1980 so jih ti brezplačno prenesli na občino Zagorje, ta pa po dveh letih na gostinsko podjetje. Leta 1993 so se spet znašle na prvih straneh časopisov: *Bodo sindikati zahtevali premoženje nazaj?* Niso ga. So pa to storili dediči Ferda Krašovca. In tu je v vlogi priče nastopil Marjan Klančnik ...

»O Medijskih toplicah po letu 1945 je napisanega veliko, večinoma pravljic za lahko noč,« pripoveduje Klančnik, ki je leta 1989 na Krku, kjer je imel počitniško hišo, spoznal Krašovčevega sina. Klančnik je na prošnjo nekdanjih vodilnih iz zagorskega gostinskega podjetja na otoku iskal primerno garsonjero za »nekega hrvaškega državljana«. Izkazalo se je, da za Krašovčevega sina, z namenom »tajne poravnave odškodninskega zahtevka«. Klančnik se spominja, da se je ta »lovskim zgodbam«, po katerih je oče Medijske toplice komur koli poklanjal, le nasmihal. »Z garsonjero ni bilo nič, ker je zahteval denar na roke,« pravi Klančnik. Ker pa je spomin plaha srna, si je za vsak primer priskrbel pisno izjavo enega navzočih. Tu se Klančnikovo zanimanje za »novodobne« akratotermalne toplice z vodo, ki zdravi ženske, živčne, kožne, očesne bolezni in zlome, konča. Stotine ur časa in kilometrov je raje posvetil arhivom, muzejem, knjižnicam ... in na podlagi pisnih virov zgodovino Medijskih na samem izvoru obrnil na glavo.

Marjan Klančnik FOTO POLONA MALOVRH

Voda namesto premoga

Klančnikova zgodba sega v čas, ko so se Medijske toplice imenovale še Bad Gallenegg. »Omikani lokalec« dokazuje, da premožni kamniški gradbinec in častni občan Alojz Prašnikar, sicer rojeni Izlačan, leta 1868, ko je v domačem kraju kupil Valvasorjevo graščino Gallenegg (zdaj Medijski grad), ni iskal premoga in ni le po naključju našel izvira tople vode, zaradi katerega je leta 1887 dal pozidati terme Bad Gallenegg, ki naj bi bile pod zemljo povezane z graščino Gallenegg. »Prašnikar se je kot otrok v tem izviru kopal, zato je vedel, kaj išče. Iskal je vodo,« trdi Klančnik in kaže kopijo kupo-prodajne listine. Prašnikar je graščino kupil od grofa Leiningena. »Leto prej, 1867., je pozidal toplice, Kurhaus v Mekinjah, nato je najbrž sklenil zgraditi še ene na domačih Izlakah.« S seboj je pripeljal balneologa Petersa. O tem piše tudi zgodovinar Branko Reisp. Le da je po njegovem Prašnikar iskal premog, nato pa se odločil za bolj zanesljivo naložbo v toplice. »Reisp je očitno nasedel. Kjer je v nekdanjem hotelu Valvasorjev izvir, je hribina iz čistega dolomita. Tam ni premoga,« trdi Valvasorjev častilec.

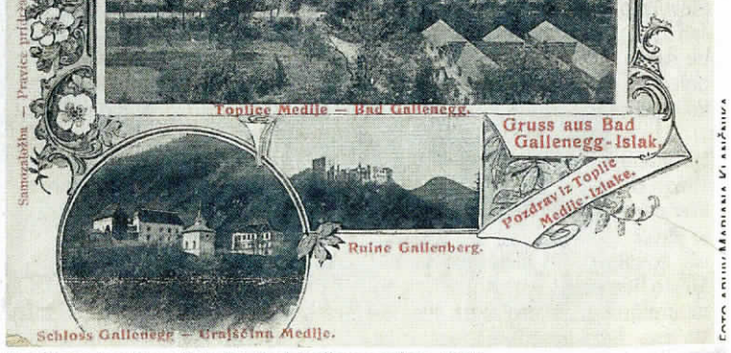
Prašnikar je nasproti današnjih toplic zgradil hotel Valvasor. Petični gostje so s slamniki paradirali po parku vse do krize leta 1929, ko je pacientov zmanjkalo. Pred drugo vojno se je kot lastnik MT pojavil ravnatelj Krapinskih Toplic Ferdo Krašovec. Od tod je zgodba znana.

Valvasor na namizju

Kot imajo nekateri na računalniškem namizju Tita, ima Klančnik podobo Valvasorja. Lepega dne, pravi, mu je sonce posijalo na risbo Gallenegga, kjer je bivala Valvasorjeva družina: »Pogledam bolje in vidim mlinsko kolo. Do takrat ga nisem opazil.« Tako se je Klančnik podal na pot proti nekaj minut oddaljenim ruševinam gradu iskat vodo. »Če je mlin, mora biti tudi voda. Gledam, kje bi lahko stal, in zagledam sotočje Šemniškega potoka in Medije. Valvasor je vse popisal, potok s postrvmi, sadovnjake, le mlina ne.« Ob cesti iz smeri Šemnika mu je domačinka Rezika Sešlar povedala, da se spominja pripovedi o mlinu. Ali

»Prašnikar se je kot otrok v tem izviru kopal, zato je vedel, kaj išče. Iskal je vodo.« Marjan Klančnik

ni škoda graščine, ji je rekel Klančnik in gledal čez cesto v ruševine Gallenegga. Ona pa, da je še bolj škoda Valvasorjeve sobe. Po Reispu je Prašnikar posebno sobo res namenil Valvasorju. »Po vsej Avstro-Ogrski je zbiral pohištvo iz obdobja okrog leta 1680 in z njim opremil sobo. Hkrati je v Ljubljani najel slikarja Ivana Franketa in mu naročil Valvasorjevo podobo v nadnaravni velikosti – 2,20 metra. Še *Slovenski narod* je pisal o tem, da je Franke dobil naročilo, da ima atelje nad kavarno Evropa in da hodijo ljudje tja občudovat sliko.« Nato se je Sešlarjeva spomnila, da ji je oče pripovedoval o gospodu iz Ljubljane, ki si je sliko dolga leta hodil ogledovat. A tiste čase je bila domačija v lasti družine z izlaške Obrezije. »Gospodar je privolil v prodajo slike. Dam vam podobo, je rekel, če uredite, da bo moj sin oproščen vojaščine. Tako je bilo. Toda pol leta po tistem ga je na domači kmetiji pri razkladanju lesa do smrti stisnil hlod,« pripoveduje Klančnik, ki je preiskal vse zasebne, umetnostne in še narodno galerijo, da bi našel Franketovega *Valvasorja*. Izvedel je, da je ta v Pokrajinskem muzeju v Postojni. Odšel je naravnost tja in ga odkril na častnem mestu, s katerega ima polihistor pogled na »svoj« kras. A v Postojni niso vedeli ničesar o izvoru slike. Klančnikovo ostro oko pa je na njej uzrlo, kar je duh iskal: okvir iz orehove korenine z avstrijskim dvoglavim orlom in – Valvasorjevim hišnim grbom! Žilica mu ni dala miru. Hotel je izvedeti, kje je pohištvo iz Valvasorjeve sobe. Zgodovina dokazuje, da ga je kupil predsednik Trboveljske premogokopne družbe (TPD) Bauer. »Vsebino sobe« pa je Klančnik našel pred nekaj dnevi: v palači na Župančičevi ulici v Ljubljani, kjer je imela nekoč sedež direkcija TPD, danes pa tam »kraljuje« – ministrstvo za finance.

Medijske toplice ali tedaj Bad Gallenegg leta 1898